

Suomen kielitieteen olympialaiset 2019

Tehtävä 1 (20 pistettä)

Alla on nupenkielisiä ilmaisuja (yksinkertaistetulla latinalaisella translitteroinnilla) sekä niiden suomennokset:

1. mi a bo	Olen väsynyt.
2. musa zū egiyeko	Musa rikkoi avaimen.
3. musa bo o	Nimenomaan Musa on väsynyt.
4. mi zū tsukū	Rikoin tikun.
5. tsukū musa zū o	Musa rikkoi nimenomaan tikun.
6. musa kpe kpako o	Nimenomaan Musa avasi oven.
7. ze tsu tsuwo o	Kuka kuoli eilen?
8. ze zū tsukū o	Kuka rikkoi tikun?
9. ke musa zū o	Mitä Musa rikkoi?
10. ke zū o	Mitä on rikottu?
11. egiyeko a ya tsuwo	Avain hävisi eilen.

Kysymys 1. Suomenna:

tsuwo musa tsu o
egiyeko a zū
ke musa ya tsuwo o
mi ya tsukū o
musa zū kpako tsuwo

Kysymys 2. Käännä nupeksi:

Ovi avautui.
Kuka on väsynyt?
Nimenomaan ovi meni rikki.
Avasin oven.
Eilen Musa menetti nimenomaan avaimen.

Huomautus. ũ on nupen kielen erityinen vokaali. Musa on miehen nimi. Nupen kieli kuuluu kwa-kieliin, nigeriläis-kongolaiseen kielikuntaan kuuluvien voltankongolaisten kielten alaryhmään. Sitä puhuu noin miljoona ihmistä Nigeriassa.

Tehtävä 2 (20 pistettä)

Alla on vepsänkielisiä sanoja, joilla kaikilla on vastine suomen kielessä (vepsän kieli on suomen lähisukukieli):

barb, vihand, kuzišť, maks, vaht, sija, bibaleh, must, bibu, notk, nišk, razv, veneh, lud, viž, tahk, nižu, hanh, rih, sadul

Kysymys. Käännä nämä suomenkieliset sanat vepsäksi:

rampa, pako, istuja, virpi

Huomautus. Vepsää puhuvat vepsäläiset Äänisjärven etelä- ja länsipuolella (noin 3500 henkeä). Kielen luonnollinen siirtymä aikuisilta lapsille on lähes kokonaan katkennut.

Tehtävä 3 (20 pistettä)

Alla on mogolinkielisiä* lukusanoja (latinalaisella translitteroinnilla). Jokainen luku on aina edellistä suurempi (= edellinen + 3):

qojör yar yurbōn öädä
yurbōn yar nikān öädä
yurbōn yar dʉrbon öädä
dʉrbon yar qojör öädä
tabun yar

Kysymys 1. Kirjoita kaikki lukusanat numeroilla.

Kysymys 2. Kirjoita numeroilla: tabun yar nikān öädä, nikān yar nikān öädä.

Kysymys 3. Kirjoita mogoliksi: 8, 14, 21.

Huomautus. γ, j, ja q ovat mogolin kielen erityisiä konsonantteja, ä, ö, õ ja ɯ erityisiä vokaaleja. Mogoli on Afganistanissa asuvien mogulien puhuma mongolilainen kieli. Sen puhujia arvioidaan olevan noin 200 henkeä.

Tehtävä 4 (20 pistettä)

Alla on halkomeleminkielisiä ilmaisuja ja niiden suomennokset satunnaisessa järjestyksessä:

lɛmcəl, yɛcəsʉamɛcəl, cəl yɛcəsʉamə, cəl lɛm, cəxw mə, c'əmɛʉamɛcəl, lɛmcəxw, məcəxw, cəxw c'əmɛʉaxy, k'wəclaxycəxw, cəl mə, cəxw k'wəclaxy, yɛcəsʉaxycəxw

minä lähden, sinä lähdet, sinä sanot minulle, minä olen tullut, minä olen lähtenyt, sinä olet nähnyt minut, sinä olet tullut, sinä tulet, minä sanon sinulle, minä olen sanonut sinulle, sinä näet minut, minä puren sinua, sinä olet purrut minua

Kysymys 1. Suomenna: cəl k'wəclamə

Kysymys 2. Käännä halkomelemiksi:

sinä olet lähtenyt, minä tulen, minä näen sinut, sinä olet sanonut minulle

Huomautus. c', k'w, ʉ, xw, xy ovat halkomelemin kielen erityisiä konsonantteja, ɛ ja ə erityisiä vokaaleja. Halkomelem on salish-kieliryhmään kuuluva amerikkalainen intiaanikieli. Sitä puhuu noin 500 ihmistä Kanadassa ja Yhdysvalloissa.

Tehtävä 5 (20 pistettä)

1960-luvulla miaolainen maatyöläinen Soob Lwj Yaj keksi äidinkieltään varten erityisen ortografian, jota miaolaiset käyttävät edelleen lähetyssaarnaajien keksimän latinalaisen ortografian ohella.

Alla on miaonkielisiä ilmaisuja Soob Lwj Yajin erityisellä ortografialla ja lähetyssaarnaajien ortografialla, sekä niiden suomennokset:

1. kev ntsuas no 'aste'

2. hauv 'sisällä'

3. raug raws cai 'lallinen'

4. hloov mus 'siirtää'

5. qhua 'vieras'

6. yog los nag 'sataa vettä'

7. kwv yees 'ruoho'

8. ris ceg luv 'lyhyet housut'

Kysymys. Kirjoita latinalaisella translitteroinnilla:

'lintu'

'hummeri'

𑄎𑄓𑄗 𑄎𑄓𑄗 'puhua'

𑄎𑄓𑄗 𑄎𑄓𑄗 𑄎𑄓𑄗 'huimaava'

Huomautus. Lähetyssaarnaajien ortografiassa w on vokaali, joka lausutaan lähes samalla tavalla kuin esimerkiksi ö virossa tai ы venäjässä. Kirjaimet g, s ja v tavun lopussa eivät ole konsonantteja vaan merkitsevät tooneja eli sävelkorkeuden vaihteluja. Miaon kieliä puhuu äidinkielenään yhteensä noin 7,7 miljoonaa ihmistä Kiinassa, Vietnamissa ja Laosissa.

Tehtävä 6 (20 pistettä)

Alla on haitinkreolin nomineja määräisine artikkeleineen sekä niiden suomennokset:

1. blond lan	vaaleatukkainen nainen	10. rekòlt la	sato
2. chanbranl lan	ovenkarmi	11. ri a	katu
3. fanm nan	nainen	12. segonn nan	sekunti
4. gany lan	voitto	13. tan an	aika
5. gwangul la	sadepuu	14. tanbou a	rumpu
6. jaden an	puutarha	15. telefòn nan	puhelin
7. koudam nan	laukaus	16. tokay la	kaima
8. manman an	äiti	17. zèb la	ruoho
9. mouka a	huivi		

Kun eräs lingvisti oli tutkinut näitä 17 esimerkkiä, hän muotoili haitinkreolin määräisen artikkelin muotojen käytölle kielioppisäännöt. Kun hän kuitenkin jatkoi sanakirjatutkimustaan, hän tajusi, etteivät säännöt olleet täydellisiä vaan niitä piti täydentää. Tässä sanat, joiden ansiosta hän tuli tuohon johtopäätökseen:

18. bonè a	onni	22. ramo a	oksa
19. choumounou an	kääpiö	23. vèni an	hiuslakka
20. lamama a	raha	24. zepina a	pinaatti
21. pitimi an	hirssi		

Kysymys. Täydennä aukot oikeilla artikkeleilla:

batenm ____	kaste	estimè ____	höyrylaiva
kouto ____	veitsi	tinon ____	lempinimi
lalin ____	kuu	wonf ____	kuorsaus
mizik ____	musiikki	woz ____	ruusu
releng ____	rätti	lanmou ____	rakkaus

Huomautus. y lausutaan lähes samalla tavalla kuin suomen j, ou lausutaan kuin suomen u. An, en ja on merkitsevät nasaaleja eli nenä-äänteitä; è ja ò ovat haitinkreolin erityisiä vokaaleja. Sadepuu (Pithecellobium saman) on hernekasveihin kuuluva puulaji, joka kasvaa alkuperäisenä trooppisessa Amerikassa. Haitinkreoli on pääasiassa Haitissa puhuttava ranskaan perustuva kreolikieli ja maan virallinen kieli, jota puhuu noin 8 miljoonaa ihmistä.

Tehtävä 7 (30 pistettä)

Alla on tigrinjankielisiä ilmaisuja sekä niiden suomennokset:

1. nəssa käyda do	Onko hän (nainen) lähtenyt?
2. wədu məşi?u do	Onko hänen (miehen) poikansa tullut?
3. dəḳḳom təməlisom do	Ovatko heidän lapsensa palanneet?
4. mərkəba dənguya do	Onko hänen (naisen) höyrylaivansa myöhästynyt?

Tässä on vielä viisi kieliopinmukaista tigrinjankielistä ilmaisua:

5. wədom dənguyu do
6. mərkəbu məşi?a do
7. dəḳḳa məşi?om do
8. dəḳḳu dənguyom do
9. nəssu təməlisu do

Kysymys 1. Suomenna ilmaisut 5.–9.

Kysymys 2. Käännä tigrinjaksi:

- Onko hän (nainen) myöhästynyt?
Ovatko hänen (miehen) lapsensa lähteneet?
Onko hänen (naisen) poikansa lähtenyt?
Onko heidän höyrylaivansa lähtenyt?

Huomautus. ?, ş ja ḳ ovat tigrinjan erityisiä konsonantteja, ə ja ä ovat erityisiä vokaaleja. Tigrinja on Kaakkois-Eritreassa ja Pohjois-Etiopiassa puhuttu seemiläinen kieli. Sitä puhuu noin 5 miljoonaa ihmistä.